

De boer als dokter...

10

In het Friese Kollumerzwaag vierde afgelopen donderdag het agrarisch bedrijf van de familie Mulder (Mulder Agro) zijn 75-jarig bestaan met onder meer een uniek symposium over de toekomst van onze landbouw. Het thema was: "Wordt de boer de dokter van de toekomst?" Een uitdagende vraag, die wel eens een revolutie op het gebied van voedselproductie zou kunnen veroorzaken.

Het boerenfamiliebedrijf handelt al jaren in veevoeder, meststoffen en dierenbenodigdheden. Maar daarbij bleef het niet. Theo, de pater familias, is zijn hele leven al gefascineerd door het begrip 'grond'. Immers, de aarde is de bron van alle leven. De grond schenkt ons gewassen die mens en dier in leven houden: graansoorten, groenten, gras, fruitbomen en planten. Dat doet die aardbodem al miljoenen jaren. In wezen is het de schatkamer van de mensheid. En die verdient het om zorgvuldig beheerd, verzorgd en bewaakt te worden. Theo heeft een wereldreis gemaakt om te kijken hoe de meest uiteenlopende volken met hun bodem omgaan. Dat werd zijn roeping.

Hij zocht contact met wetenschappers, schreef artikelen, maakte films en hield lezingen. Theo weet alles van de miljoenen micro-organismen, wormen, insecten en bacteriën die leven in een simpele schep aarde. Die zijn verantwoordelijk voor de aanwezigheid van vitaminen en sporenelementen zoals magnesium, koper, selenium, calcium enzovoorts. Al die elementen komen in onze voeding terecht en beïnvloeden op de lange duur onze gezondheid en de kwaliteit van ons leven. Uit de lezingen van onder meer de immunoloog prof. Savelkoul en de microbioloog dr. Rensman bleek ook de relatie tussen kwaadaardige aandoeningen en allergieën. Vandaar dat de boer, die de grond bewerkt, gezien kan worden als de dokter van de toekomst.

OP HET SCHERP VAN DE SNEDE

prof. dr. B. SMALHOUT

wat schapen en pluimvee. En natuurlijk paarden als trekkracht. Thans zijn er boeren met 50 tot 100 hectare land, 100 tot 250 koeien, 1 miljoen kippen en 10.000 varkens. En dan praten we over de bio-industrie, die ons in het recente verleden veel ellende heeft bezorgd. Eerst de overproductie: de beruchte melkplas en de boterberg. Later het probleem van een gigantisch mestoverschot.

Alles kwam in het teken van economie te staan en de toverwoorden waren efficiency, rendement, megaproductie en lage kosten. Boeren en vee werden de speelbal van de internationale economie. Dit leidde in 1991 zelfs tot een officieel maar immoreel inentingsverbod voor besmettelijke veeziekten. Want het buitenland, zo zei men, wilde geen vlees van dieren die gevaccineerd waren. De kwalijke gevolgen lieten niet lang op zich wachten.

Zelfmoord

In 1997 brak de varkenspest uit. Meer dan een miljoen varkens werden door de overheid afgemaakt. In 2001 volgde de mond- en klauwzeirepidemie. Meer dan 265.000 gezonde runderen werden, vaak onder de ogen van de boerenfamilies, gedood. In 2003 werden miljoenen kippen en eenden afgeslacht om uitbreiding van de vogelpest te voorkomen. Talloze boeren gingen failliet. Sommigen pleegden zelfs zelfmoord. Boeren en dieren waren wegwerpproducten geworden.

Al jarenlang stoppen tientallen boeren per week met hun bedrijf. En inmiddels wordt onze grond vergiftigd door de stinkende massa's drijfmest die erin gespoten worden. Die vloeihare mest is zo gevaarlijk dat regelmatig boeren er het slachtoffer van worden door het inademen van giftige gassen en dampen zoals zwavelwaterstof en blauwzuur. Men kan zich afvragen waarom nog steeds vele boeren ondanks alles met hun bedrijf willen doorgaan.

Die vraag werd in 2002 gesteld door de toenmalige minister van Landbouw Laurens Jan Brinkhorst, die nog nooit een boerderij had gezien. Waarom verkopen die boeren niet simpelweg hun land, en gaan met het geld rustig rentenieren? Brinkhorst begreep niets van de verontwaardiging die hij daarmee bij de agrariërs opriep. Paul Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau, formuleerde het antwoord: „Een boer echter ziet diep in zijn hart zijn taak als een soort roeping. Een hogere opdracht. Hij is rentmeester van een stukje van de wereld dat hij moet verzorgen en doorgeven aan de volgende generatie.”

Het is hoog tijd om over te gaan op een meer kleinschalige landbouw waarbij de boer niet primair wordt opgejaagd om massaal tegen lage prijzen te produceren, maar waarbij kwaliteit het belangrijkste criterium moet zijn. En dan is een redelijke prijsverhoging zeer goed te accepteren. Als de boer onze toekomstige dokter wordt, mogen zijn 'medicijnen' best wel wat geld kosten. De gewone apotheek is duurder.

Kloof

vervolg

Het probleem is echter de grote culturele kloof die er bestaat tussen boeren en stedelingen. Onze samenleving is verstedelijkt. Of, zoals de agrariërs zeggen: de stad is de baas over het platteland geworden. Er is een bron van misverstanden tussen politici in hun werkkamer en de boeren op de akker. Dat was vroeger niet zo.

Ruim honderd jaar geleden werkte nog dertig procent van onze bevolking in de landbouw. Het platteland was toen zelfs doorgedrongen in ons onderwijs, onder meer via de boekjes over Ot en Sien, en het befaamde Aap, Noot, Mies-leesplankje van de onderwijzers Ligthart en Scheepstra en de illustrator Jetses. Ot en Sien waren plattelandskinderen. En zo kwam destijds ook de stadsjeugd iets te weten over het boerenleven. Daarbij verkochten veel boeren hun producten direct aan de consument. Dat was destijds zulk een ingesleten gewoonte, dat we thans nog steeds spreken over de melkboer, de groenteboer en de kansboer ook al zijn die allang geen plattelanders meer, maar gewone winkeliers. We kennen zelfs het begrip 'sigarenboer', al worden sigaren nooit op een akker verbouwd.

De klassieke boerderij was kleinschalig en gemengd, dus vee en landbouw. Het was een zelfvoorzienend bedrijf. Voeding en stro kwamen van de akker, en de mest ging met het stro weer over het land. De meeste boeren hadden niet meer dan vijf hectare grond, zes à tien koeien, tien varkens,